

Hr Lauri Läänemets
Siseminister
Siseministeerium
Pikk 61
15065 TALLINN

Pr Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister
Justiits- ja Digiministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 TALLINN

23. aprill 2025 nr 6.1-2/67

Pöördumine seoses isikusamasuse tuvastamisega füüsilise dokumendita

Pöördume Teie poole seoses isikusamasuse tuvastamisega füüsilise dokumendita, mida Eestis hakatakse peagi riiklikku mobiilirakendust kasutades tegema. Selle aluseks saab olema isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (hetkel Riigikogu menetluses 572 SE, edaspidi „eelnõu“) punktiga 42 isikut tõendavate dokumentide seadusesse (ITDS) lisatav § 18¹ lg 1¹, mis sätestab järgmist:

„(1¹) Kui teenuseosutaja kontrollib dokumendi kasutaja isikusamasust tema isiklikul ilmumisel teenuseosutaja asukohta, võrreldes dokumendi kasutajat dokumendiandmetega, mis on saadud avaliku teabe seaduse § 32¹ lõikes 1 nimetatud Eesti teabevärava mobiilirakenduse vahendatud kontrollpäringuga isikut tõendavate dokumentide andmekogust, on see samaväärne käesoleva paragrahvi lõike 1 kohase isikusamasuse kontrollimisega.“

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL) esitas viidatud sätte kohta korduvalt oma ettepanekud (s.h 16.02.2024 kirjaga nr 6.1-2/17 ja 8.07.2024 kirjaga nr 6.1-2/17-1), mida ei arvestatud. ITL-i ettepanek oli sätestada selle normi kohaldamisala laiemalt ehk luua seaduslik alus, mille kohaselt eID vahendit ja/või X-tee andmeid kasutades saab jõuda tulemuseni, et isikusamasuse tuvastus on tehtud isikut tõendava dokumendi alusel ehk mitte piirata seda tehnoloogiliselt ära ainult riikliku mobiilirakendusega.

Siseministeerium ei arvestanud ITL-i ettepanekut põhjendades seda sellega, et ITDS eelnõu reguleerib vaid riiklikke vahendeid ja ITDS § 18¹ lõike 1¹ muudatus on seotud vaid riiklikult pakutava Eesti teabevärava mobiilirakenduse kontrollpäringu samaväärseks lugemisega

isikusamasuse kontrollimisega. Asuti seisukohale, et ITL-i ettepaneku arvestamine muudaks sätte loomise eesmärgi.

Arvestades 18. veebruaril 2025 Siseministeeriumi, Justiits- ja Digiministeeriumi ning teiste ministeeriumite esindajatega toimunud kohtumisel arutatut, **toome järgnevas välja probleemid, mida eelnõuga ITDS-i lisatava § 18 lg 1¹ puhul näeme:**

- 1) **Tegemist on positiivse algatusega, kuid kahjuks piiratakse see ära ühe tehnilise lahendusega.** Riiklik mobiilirakendus on vahend, mille kaudu saab eelnõu vastuvõtmisel olema lubatud tuvastada isikut nii, et registri andmete vastu tehtud päringut usaldatakse sama palju kui füüsilise dokumendi alusel tehtud tuvastust. Samas võiks sätestada seaduses ainult selle põhimõtte ja jätta vahendi teema reguleerimata, mis võimaldaks turule tulla isiku samasuse kontrollija vaates ka teiste võimalike rakendustega. Teeme ettepaneku töötada välja tehnilised ja töökorralduslikud nõuded registri andmete alusel isikusamasuse tuvastamise võimaldamiseks ka erasektori poolt loodud tehnilistele lahendustele.
- 2) **Kõnealune lahendus ei arvesta, et ka erasektoris on vajadus isikuid tuvastada ja esineb olukordi, kus seadus sätestab, et isiku tuvastamine peab toimuma isikut tõendava dokumendi alusel** (nt kaubanduses isiku vanuse kontrolliks). Nende olukordade jaoks peab olema selgemalt reguleeritud isiku tuvastamine ettevõtja poolt kasutava rakenduse kaudu (nii et sellest ei saadaks erinevalt aru). Isikut tõendavate dokumendi seaduses samaväärsete mehhanismide sätestamine vabastaks üldnormi kehtestamise läbi suure hulga eriseaduste moderniseerimise vajadusest ning õigusselguse.
- 3) **Eelnõu sõnastuse kohaselt jääb mulje, et riiklik mobiilirakendus on ainus viis, mille kaudu isikusamasuse kontrollimine võimalik on,** kuigi praktikas on kasutusel ka teisi riigi poolt usaldusväärseks loetud rakendusi (e-notar, mille kaudu tehakse päring PPA andmebaasi isiku tuvastamiseks, kui isikul ei ole dokumenti kaasas) ning selline ühe rakenduse põhine piiramine ei pruugi olla tegelikult seadusandja eesmärk. Selle sättega fikseeritakse olukord justkui ära, mistõttu võib juhtuda, et alternatiivsete (erasektori) lahenduste tekitamist isegi ei kaaluta.
- 4) **Riikliku mobiilirakenduse kui isiku tuvastamist võimaldava vahendi laiem kasutusele võtmine on läbi mõtlemata.** Võib juhtuda nii, et kodanikel tekitakse selle eelnõuga ootus saada oma isikut riikliku mobiilirakenduse kaudu igal pool iga teenuse osutaja juures tuvastada, kuid teenuse osutajad peavad olema valmis ning omama tehnilisi vahendeid, et seda võimaldada. Teenuse pakkuja poolne protsess ja tegevused on seaduses käsitlemata. Arvestamata on, et tegelikult on riikliku mobiilirakenduse abil isiku tuvastamiseks saab toimuda ainult mõlema poole nõusolekut ehk see peab sobima (tehniliselt) mõlemale poolele. Seadusandja rõhutab, et riikliku mobiilirakenduse kasutamine on vabatahtlik.

Teine pool ei pea seda aktsepteerima, kui tal puudub vahend selleks. Mure on selles, et kodanikel tekitatakse selle muudatusega ootus, mis praktikas ei täitu, siis pahameel langeb teenuse osutajate peale.

18. veebruaril toimunud kohtumisel jäid ministriumide esindajad kindlaks, et eelnõud selles küsimuses ei muudeta. Samas avaldati valmisolekut arutada seda teematikat edasi järgmise ITDS muutmise eelnõu käigus. Käesolevaga avaldame ITL-i poolt lootust, et algatate lubatud diskussiooni peagi ja meie poolt välja toodud murekohad leiavad siis ka lahenduse.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Doris Põld
Tegevjuht

Keilin Tammepärg, keilin.tammeparg@itl.ee